

Література

1. Божок О.П., Вінтонів І.С. Деревинознавство з основами лісового товарознавства. – К. : НМК ВО, 1992. – 320 с.
2. Давлетшина Л.М. Исследования культур ели обыкновенной как прототипов целевых плантаций // Научные труды МЛТИ. – М. : Изд-во МЛТИ. – 1988. – Вып. 198. – С. 53-56.
3. Дебринюк Ю.М. Ялина європейська (смерека) як високопродуктивна порода Малоого Полісся // Науковий вісник УкрДЛТУ : Лісівницькі дослідження в Україні. IX-ті Погребняківські читання. – Львів : РВВ УкрДЛТУ. – 2003. – Вип. 13.3. – С. 221-228.
4. Доценко А.П. Плантационное выращивание ели обыкновенной в Белоруссии // Лесное хозяйство. – 1981. – № 4. – С. 26-28.
5. Мартынов А.Н., Красновидов А.Н. Зависимость биометрических показателей сосны и ели от площади питания // Сборник научных трудов ЛенНИИЛХ. – Л. : Изд-во ЛенНИИЛХ, 1984. – С. 134-140.
6. Моисеенко Ф.П. Рост смешанных культур ели низкой первоначальной густоты // Сб. работ по лесн. хоз-ву БелНИИЛХ : Лесохозяйственная наука и практика. – Минск : Вид-во "Ураджай", 1975. – Вып. 25. – С. 58-64.
7. Морозов В.А., Шиманский П.С., Штукин С.С. Плантационное выращивание хвойных пород. Обзорная информация. – М. : Изд-во ЦБНТИлесхоз, 1983. – № 1. – 44 с.
8. Мошкалев А.Г., Поюровская Р.И. Выбор пород и обоснование возраста главной рубки у плантационных лесах // Лесной журнал. – 1986. – № 6. – С. 13-16.
9. Полубояринов О.И., Федоров Р.Б. Проблема качества древесины при плантационном лесовыращивании // Развитие лесного хозяйства в западных областях УССР за годы Советской власти : тез. докл. респ. научн.-техн. конф. – Львов : Изд-во ЛЛТИ, 1989. – С. 196-197.
10. Рябоконь А.П. Определение биологического оптимума густоты сосновых древостоев в условиях свежей субори // Лесоведение. – 1979. – № 3. – С. 16-23.
11. Степанов Р.С. Влияние густоты посадки сосны на физико-механические свойства древесины // Доклады ТСХА : Биология и растениеводство. – М. : Изд-во ТСХА, 1961. – Вып. 72. – С. 239-245.
12. Тышкевич Г.Л. Еловые леса Советских Карпат. – М. : Изд-во АН СССР, 1962. – 175 с.
13. Шевченко С.В. Корневые гнили хвойных пород у западных областях УССР и предупреждение их массового развития // Лесоводство и агролесомелиорация. – К. : Вид-во "Урожай", 1969. – Вып. 17. – С. 68-75.
14. Штукин С.С. Технология ускоренного выращивания сосны и ели в Белоруссии // Лесное хозяйство. – 1989. – № 12. – С. 28-31.
15. Gerhard S., Van Hung Trieu. Untersuchungen zur Rohdichte des Holzes autovegetativ vermehrter Fichten (*Picea abies* (L.) Karst.) // Wiss. Z. Techn. Univ. Dresden. 1989. – № 5-6. – S. 333-335.
16. Marcu Gh., Ionescu Al. Cultura molidului í afara arealului natural de vegetatie // Rev. pádurilor. 1969. 84. – № 10. – P. 510-516.
17. Pechmann H.V. Über die Holzigenschaften // Forstwis. Centralblat. 1963. – № 11/12. – S. 342-359.
18. Senft J.F., Bendtsen B.A., Galligan W.L. Fast- grown trees make problem lumber. Weak wood // J. Forest. 1985. – № 8. – P. 477-482, 484.
19. Ward Decian, Gardiner J.J. Theinfluence of tracheid length and density in Sitka spruce // Irish Forest., 1976, 33. – № 1. – P. 39-56.

УДК 630*116.28 Ген. директор А.О. Бондар¹, д-р с.-г. наук; В.В. Попельнюк²

ХАРАКТЕРИСТИКА ШТУЧНИХ НАСАДЖЕНЬ СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ ТА ДУБА ЗВИЧАЙНОГО, ЯКІ СТВОРЕНІ В СВІЖИХ ДІБРОВАХ

На основі проведених досліджень дано порівняльну характеристику продуктивності, товарній структурі та вартості деревини штучних насаджень сосни звичайної

¹ Вінницьке обласне управління лісового та мисливського господарства (Vinnitsa Regional Forestry and Hunting)

² Державне підприємство "Вінницьке лісове господарство" (State Enterprise "Vinnitsa Forestry")

та дуба звичайного, що створені в однакових умовах місцезростання, у різні вікові періоди їх індивідуального росту та розвитку.

Ключові слова: запас стовбурової деревини, зміна середнього приросту, вікові періоди, вік жердняка, середньовікові, пристигаючі, стиглі насадження.

Gen. director A.O. Bondar¹, V.V. Popel'nyuk²

Description of not-natural planting of pine-tree and oak, which are created in fresh oakeries

As a result of the conducted researches comparative description of the productivity is presented, to the commodity structure, that costs of wood of the artificial planting of pine-tree of usual and oak usual, which are created in the identical terms of in different age-dependent periods of their individual growth and development.

Keywords: supply of barrel wood, changing of middle increase, age-dependent periods, middle-age, ripe planting.

Діброви зростають на сірих лісових суглинках і чорноземах. Ці ґрунти відрізняються високою родючістю. Вміст гумусу в акумулятивному горизонті Поділля України за даними М.І. Гордієнка та ін. (1996) [2] і А.О. Бондаря (2005) [1] становить 2,36-4,96 %. В інших регіонах, в акумулятивному горизонті сірих лісових ґрунтів вміст гумусу може становити 3,48 %, у вилугуваних чорноземах – 8,00 %, а звичайних – 10,58 %. Концентрація іонів водню по рН солевої на Поділлі України, яка впливає на розвиток мікоризи на корінні сосни, становить 5,18-6,60 [2] і навіть у межах рН 3,8-5,7 [1]. За нашими даними, в акумулятивному горизонті насаджень сосни Вінницької області гумус становить 2,66-4,30 %, а рН – 4,4-5,3.

У дібровах корінними насадженнями є такі, що змішані за складом і складні за формою. Ці насадження формуються з участю дуба звичайного та ясеня звичайного у першому ярусі і липи дрібнолистої, клена гостролистого, граба звичайного та інших деревних рослин у другому та третьому ярусах.

Сосна звичайна природнім шляхом у дібровах не поселяється. Ми також не зустрічали самосіву сосни звичайної у вивчених насадженнях, які створені у свіжих дібровах. Якщо врахувати інтенсивність росту сосни в насадженнях, які створені у свіжих дібровах, то найвища інтенсивність росту буде у перші 12 років. Після цього віку інтенсивність росту дерев, в насадженнях, які створені у свіжих дібровах, систематично знижується і знаходиться у зворотній залежності з віком дерев сосни. Чим вищий вік дерев сосни, тим сильніше уповільнюється інтенсивність росту останніх за висотою. З врахуванням викладеного, доцільно навести дані з вивчення продуктивності насаджень, їх товарну структуру та вартість деревини сосни звичайної та дуба звичайного, які створені у свіжих дібровах. Це допоможе визначити, які культури слід створювати у свіжих дібровах, щоб раціонально використати продуктивні сили природи.

Характеристика штучних насаджень сосни звичайної та дуба звичайного віку жердняка. Як і в інших умовах місцезростання у віці жердняка, майже всі деревні породи проявляють інтенсивну диференціацію дерев і очищення стовбурів від гілок. У цей період у деяких насадженнях, які створені у свіжих дібровах, сосна звичайна росте по I і навіть I^a бонітету. Проте повнота насаджень у межах 0,35-0,77, а запас стовбурової деревини 35-40-

річних насадженнях становить 100-289 м³/га. Із 14 наведених у табл. 1 пробних площ, тільки у двох (22 і 35-річних) насадженнях зміна середнього приросту деревини становить 8,3-8,5 м³/га, у двох (29 і 39-річних) – 6,3-6,6 м³/га і у двох (26 і 36-річних) 4,6-5,3 м³/га і, в останніх насадженнях зміна середнього приросту стовбурової деревини надзвичайно низька. Становить вона в межах 1,8-3,6 м³/га (табл. 1). Такий запас стовбурової деревини сосни в насадженнях надзвичайно малий.

Табл. 1. Характеристика чистих насаджень сосни звичайної віку жердняка, які створені у свіжих дібровах

Пробна площа	Квартал, виділ	Лісгосп, лісництво	Вік, роки	Середні		Повнота	Бонітет	На 1 га			Вартість деревини, грн.
				висота, м	діаметр, см			число дерев, шт.	запас, м ³	зміна середнього приросту	
1	37, 4	Мог.-Подільський, Моївське	16	4,8	9,7	0,72	III	4464	34	2,1	480
2	50, 28	Крижопільський, Радянське	20	8,0	10,0	0,70	II	3360	72	3,6	721
3	55, 5	Крижопільський, Радянське	20	9,0	10,0	0,50	I	1985	62	3,1	651
4	58, 5	Бершадський, Сумівське	26	13,3	18,8	0,66	I	622	121	4,6	921
5	32, 8	Іллінецький, Іллінецьке	22	14,6	13,6	0,74	Iв	2331	189	8,5	2386
6	11, 3	Іллінецький, Іллінецьке	29	14,5	16,7	0,72	Iа	1476	182	6,3	3398
7	132, 2	Крижопільський, Радянське	35	19,0	21,7	0,77	Iв	1347	289	8,3	7595
8	47, 3	Крижопільський, Радянське	35	16,0	20,0	0,35	Iа	609	100	2,9	3016
9	52, 5	Бершадський, Бершадське	36	12,3	14,5	0,71	II	1610	189	5,3	4440
10	21, 8	Крижопільський, Піщанське	37	11,0	22,0	0,4	III	1112	65	1,8	1890
11	27, 3	Іллінецький, Погребищенське	39	18,4	22,7	0,72	Iа	1029	256	6,6	4808
12	18, 12	Крижопільський, Радянське	39	17,0	22,0	0,35	I	571	110	2,8	2115
13	6, 8	Крижопільський, Рудницьке	40	15,0	16,0	0,40	I	652	100	2,5	1910
14	86, 5	Крижопільський, Піщанське	40	14,0	26,0	0,40	II	776	100	2,5	1850

За даним В.О. Рибак та ін. (2005) [3], насадження віком 25 років створені у свіжих суборах Старинського лісництва Київської області мають запас стовбурової деревини 171-204 м³/га, чисті насадження сосни віком 28-29 років, створені у свіжих суборах Можирівського лісництва Житомирської області мають запас стовбурової деревини 224-262 м³/га, а 32-річні насадження, які створені у свіжих суборах Мигальського лісництва Київської області – 210-318 м³/га, 37-річні насадження сосни, створені у свіжих суборах Білківського лісництва Волинської області мають запас стовбурової деревини 324-434 м³/га.

Слід наголосити, що штучні насадження дуба звичайного, створені у свіжих дібровах Вінницької області мало чим поступаються по запасу стовбурової деревини насадженням сосни, які теж створені у свіжих дібровах Вінницької області. Так, загальний запас стовбурової деревини штучних насаджень дуба, створених у свіжих дібровах Іллінецького лісництва віком 19 років становить 101 м³/га, 37-38- річних – 240-243 м³/га (табл. 2).

Табл. 2. Характеристика штучних насаджень дуба звичайного, які створені у свіжих дібровах

Лісгосп, Лісництво	Склад	Порода	Вік, роки	Середні		Повнота	Бонітет	На гектарі		
				висота, м	діаметр, см			дерев, шт.	запас, м ³	Δz , м ³
Іллінецький, Іллінецьке, квартал 19, виділ 4	9Дз1Ял+ Гз, Яз	Д	19	13,0	11,9	0,63	Іс	820	85	4,5
		Ял	8	5,8	4,7			316	13	1,6
		інші	10-19	6,2-12,0	4,9-10,5	0,66		280	3	
		Разом				1,29		1416	101	6,1
Могиливі-Подільський, Котюжанське квартал 5, виділ 11	5Дз5Гз+ Кг, Яз, Бт	Д	36	16,9	19,8	0,44	Іа	336	86	2,4
		Гз	36	17,1	20,4	0,01		8	2	
		інші	28-36	12,6-17,1	12,3-20,4	0,54		1308	102	2,8
		Разом				0,99		1052	190	5,2
Іллінецький, Іллінецьке квартал 21, виділ 13	5Дз5Гз+ Кг, Бт	Д	37	19,2	17,0	0,52	Ів	540	114	3,1
		інші	35-37	14,5-15,1	12,0-13,8	0,63		1248	129	3,5
		Разом				1,15		1788	243	6,6
Іллінецький, Іллінецьке квартал 24, виділ 14	4Дз3Лп 3Яз Пяр 7Гз3Кг+ Бт	Д	39	20,3	19,1	0,22	Ів	184	56	1,4
		Я	38	18,3	17,9	0,14		144	32	0,8
		інші	30-39	14,0-20,0	12,2-19,3	0,20		944	152	3,9
		Разом				0,56		1272	240	6,1

Примітка: Δz – зміна середнього приросту.

Характеристика середньовікових та пристигаючих штучних насаджень сосни звичайної і дуба звичайного. Особливістю штучних насаджень сосни звичайної, створених у свіжих дібровах є те, що на самому початку (з 44 до 47 років) середньовікового періоду дерева цієї головної породи проявляють найінтенсивніший (за Іа-Ів бонітетами) ріст за висотою. У цей віковий період повнота насаджень знаходиться в межах 0,60-0,94 і найвищий запас стовбурової деревини (235-338 м³/га), а зміна середнього приросту щодо запасу становить 5,0-9,2 м³/га. Вже у старшому періоді (з 50 до 54 років) інтенсивність росту дерев сосни за висотою знижується. Тепер, саме у цей період, сосна проявляє ріст за висотою по І-Іа бонітетам, зменшується запас стовбурової деревини до 206-387 м³/га, а зміна середнього приросту деревини – до 4,1-7,6 м³/га. Зниження інтенсивності росту дерев сосни особливо помітне в останньому десятиріччі середньовікового періоду. Уже у 72-річних насадженнях сосна проявляє інтенсивність росту за І-ІІ і навіть ІІІ бонітетам. Повнота насаджень знижується до 0,46-0,71, запас стовбурової деревини до 189-399 м³/га, а зміна середнього приросту за запасом до 2,6-4,0 м³/га (табл. 3).

Табл. 3. Характеристика середньовікових та пристигаючих чистих насаджень сосни звичайної, які створені у свіжих дібровах

Пробна площа	Квартал, виділ	Лісгосп, лісництво	Вік, роки	Середні		Повнота	Бонітет	На гектарі			
				висота, м	діаметр, см			кількість дерев, шт.	запас, м ³	зміна середнього приросту, м ³	вартість деревини, грн.
1	144, 1	Іллінецький, Немирівське	45	20,0	23,0	0,71	Ia	953	308	7,0	7508
2	93, 4	Тульчинське, Шпиківське	47	18,7	23,6	0,68	Ia	941	266	5,6	5056
3	103, 7	Тульчинське, Шпиківське	47	22,5	30,0	0,94	Iв	878	434	9,2	8030
4	17, 11	Тульчинське, Орлівське	47	20,0	28,1	0,63	I	483	235	5,0	2425
5	19, 19	Хмільницький, Козятинське	46	22,4	26,4	0,67	Ia	528	326	7,1	7473
6	8, 2	Тульчинське, Томашпільське	51	24,4	27,1	0,66	Iв	504	335	6,6	8990
7	20, 19	Хмільницький, Козятинське	46	21,8	25,3	0,75	Ia	900	338	7,3	4550
8	51, 3	Хмільницький, Уладівське	46	21,6	24,4	0,75	Ia	895	334	7,3	5125
9	24, 1	Іллінецький, Погребищенське	50	21,6	25,3	0,64	Ia	673	284	5,7	6333
10	42, 2	Крижопільський, Радянське	50	22,0	26,0	0,45	Ia	473	206	4,1	4710
11	64, 11	Тульчинське, Кирнасівське	51	22,8	26,8	0,80	Ia	820	387	7,6	10370
12	124, 10	Хмільницький, Хмільницьке	53	19,3	20,4	0,71	I	795	273	5,1	5024
13	123, 5	Хмільницький, Хмільницьке	54	20,3	22,5	0,71	I	781	297	5,4	5320
14	45, 1	Хмільницький, Літинське	50	20,3	20,5	0,68	I	816	281	5,6	3500
15	74, 19	Гайсинський, Басаличівське	52	22,3	24,5	0,62	Ia	620	287	5,5	6305
16	37, 10	Жмеринський, Ярошинське	72	22,2	32,5	0,60	I	438	279	3,9	6320
17	82, 11	Мог.-Подільський, Івашківське	72	18,1	26,4	0,71	III	738	223	3,1	3167
18	87, 15	Мог.-Подільський, Івашківське	72	20,2	28,5	0,46	II	373	189	2,6	2740
19	93, 8	Мог.-Подільський, Івашківське	72	21,0	30,0	0,55	II	446	240	3,3	3480
20	21, 5	Мог.-Подільський, Моївське	76	23,3	34,7	0,66	I	661	307	4,0	3716
21	41, 7	Чечельницький, Бритацьке	72	24,0	40,0	0,50	I	366	261	3,6	4050
22	27, 15	Хмільницький, Літинське	72	26,2	32,5	0,69	I	506	399	5,5	10620

За даним В.О. Рибак та ін. (2005) [3] запас 43-річних насаджень сосни звичайної, створених у свіжих суборах Михальського лісництва Київської області, знаходиться в межах 353-440 м³/га, а 44-46-річних, створених у свіжих суборах Можарівського лісництва Житомирської області – 287-367 м³/га, 50-річних, створених у свіжих суборах Лугинського лісництва Житомирської області – 332-377 м³/га, 55-річних, створених у свіжих суборах Боярського лісництва Київської області – 415-453 м³/га, а 60-річних – 525-590 м³/га.

Отже, за величиною запасу стовбурової деревини насадження сосни звичайної, які створені у свіжих дібровах Вінницької області, значно поступаються насадженням сосни, які створені у свіжих суборах Полісся України.

Загальний запас 45-річних штучних насаджень дуба звичайного, створених у свіжих дібровах Вінницької області (222 м³/га), за запасом поступається насадженням сосни звичайної, створених у свіжих дібровах (260-393 м³/га), а 52-55 річних, дубових (290-298 м³/га) за величиною майже такий (235-238 м³/га) як і запас сосни. Проте уже у 73-75 – річних насадженнях дуба звичайного, які створені у свіжих дібровах за запасом (395-435 м³/га), перевищують такого ж віку насадження сосни (189-399 м³/га), які створені теж у свіжих дібровах (табл. 3 і 4).

Табл. 4. Характеристика середньовікових та пристигаючих штучних насаджень дуба звичайного, які створені у свіжих дібровах

Лісгосп, лісництво, квартал, виділ	Склад	Порода	Вік, роки	Середні		Повнота	Бонітет	На гектарі		
				висота, м	діаметр, см			кількість дерев, шт.	запас, м ³	зміна середнього приросту, м ³
Вінницький, Гніванське квартал 14, виділ 10	4Дз3Лп3Яз II ярус 7Гз2Кг1Яз	Д	45	19,7	21,3	0,69	Ia	487	161	3,6
		Я	40	18,0	18,5	0,03	Ia	30	8	0,2
		інші	40-45	13,2- 16,1	9,9- 17,6			752	53	1,2
		Разом				0,72		1269	222	5,0
Тульчинський Шпиківське квартал 64 виділ 11	10Дз II ярус 7Гз2Лп1Яз+ Кг	Д	52	21,0	23,6	0,52	I	342	166	3,0
		Я	54	21,0	22,2	0,20	Ia	147	63	1,1
		інші	50	18,0- 22,0	22,6- 37,4	0,02		540	61	1,1
		Разом				0,74		1029	290	5,2
Гайсинський, Ладижинське квартал 28 виділ 3	7Дз3Яз II ярус 7Гз3Кг	Д	55	21,0	23,6	0,52	I	342	166	3,0
		Я	54	21,0	22,2	0,20	Ia	147	63	1,1
		інші	50	18,0- 22,0	22,6- 37,4	0,02		540	61	1,1
		Разом				0,74		1029	290	5,2
Хмільниць- кий, Літинське квартал 64 виділ 11	9Дз1Яз II ярус 9Гз1Бт	Д	73	27,0	31,7	0,63	Ia	252	256	3,5
		Я	73	28,0	51,9	0,09	Ia	14	39	0,5
		інші	53-60	18,0- 21,0	22,9- 28,7			232	100	1,4
		Разом				0,72		508	395	5,4
Вінницький, Воронови- цьке квартал 9 виділ 20	9Дз1Яз II ярус 10Гз+Лп	Д	75	26,4	35,1	0,82	Ia	287	331	4,4
		Я	65	21,9	20,1	0,08	I	89	30	0,4
		інші	43-62	15,0- 16,2	13,4- 14,8			594	74	1,0
		Разом				0,90		970	435	5,8

Характеристика стиглих насаджень сосни звичайної та дуба звичайного. Таке співвідношення запасу середньовікових насаджень сосни і дуба, які створені у свіжих дібровах Вінниччини пояснюється тим, що після 50-річного віку насадження сосни починають зріджуватись за рахунок відмирання дерев всіх розмірів за висотою та діаметром. Це зрідження подовжується і у старшому віці (табл. 5). Так, насадження сосни звичайної віком 82-87 років мають повноту 0,50-0,70, запас стовбурової деревини 250-426 м³/га, зміна середнього приросту – 2,9-4,9 м³/га. Насадження сосни віком 92-97 років мають повноту 0,35-0,70, запас стовбурової деревини 200-321 м³, а зміна середнього приросту – 2,2-3,5 м³/га і насадження віком 100-117 років мають повноту 0,60-0,76, запас стовбурової деревини від 189 до 433 м³/га, а зміна середнього приросту – 1,6-4,2 м³/га (табл. 5).

Табл. 5. Характеристика стиглих насаджень сосни звичайної, які створені у свіжих дібровах

Пробна площа	Квартал, виділ	Лісгосп, лісництво	Склад насаджень	Вік, роки	Середні		Повнота	Бонітет	На гектарі			Вартість деревини, грн.
					висота, м	діаметр, см			кількість дерев, шт.	запас, м ³	зміна середнього приросту, м ³	
1	61,3	Тульчинський, Орлівське	10Сз	82	24,2	34,5	0,70	I	440	336	4,5	10035
2	14,17	Мог-Подільський, Венди-чанське	10Сз	87	23,0	32,0	0,50	II	312	250	2,9	7650
3	74,14	Бершадський, Бершадське	10Сз	87	26,1	40,6	0,70	I	375	404	4,6	9315
4	75,10	Бершадський, Бершадське	10Сз	87	27,2	32,4	0,70	I	923	426	4,9	9920
5	34,4	Тульчинський, Шпиківське	8Сз1 Вх ІГз	84	27,0	44,0	0,6	I	246	330	3,9	10115
6	71,1	Мог.-Подільський, Джуринське	10Сз	92	25,0	34,0	0,35	II	221	200	2,2	5900
7	77,7	Мог.-Подільський, Джуринське	10Сз	94	25,2	35,0	0,35	II	206	204	2,2	6243
8	62,15	Жмеринський, Барське	10Сз	92	23,2	32,8	0,65	II	380	321	3,5	5670
9	62,20	Жмеринський, Барське	10Сз	92	19,0	36,0	0,70	III	497	240	2,5	4050
10	9,7	Вінницький, Гніванське	10Сз	100	28,7	37,3	0,66	I	749	362	3,6	8512
11	8,8	Вінницький, Гніванське	10Сз	103	28,9	39,1	0,76	I	572	433	4,2	12516
12	25,3	Жмеринський, Барське	10Сз	97	21,5	49,4	0,74	III	105	286	2,2	2903
13	1,6	Тульчинський, Шпиківське	10Сз	111	28,1	40,5	0,65	II	315	413	3,7	8541
14	3,1	Жмеринський, Барське	10Сз	117	18,1	44,5	0,60	IV	432	189	1,6	2110

За даними В.О. Рибак та ін. (2005) [3], 81- річні насадження сосни, створені у свіжих суборах Гоголівського лісництва Полтавської області, мають запас стовбурової деревини 489 м³/га, Ходаюківського лісництва Житомирської області віком 92 років – 564 м³/га, 92-річні насадження сосни Білківського лісництва Житомирської області – 616 м³/га, 93-річні насадження сосни, що теж створені у свіжих суборах Мигальського лісництва Київської області – 607 м³/га [3].

Табл. 6. Характеристика пристигаючих та стиглих штучних насаджень дуба звичайного, котрі створені у свіжих дібровах

Пробна площа	Квартал, виділ	Лісгосп, лісництво	Склад	Вік, років	Середні		Повнота	Бонітет	На гектарі		
					висота, м	діаметр, см			кількість дерев, шт.	запас, м ³	зміна середнього приросту, м ³
1	85,2	Жмеринський, Людовське	10Дз+Яз II ярус 9Гз1Бт+Лп	74	29,6	26,3	0,97	I ^a	1026	478	6,5
2	9,19	Вінницький, Тиврівське	10Дз II ярус 8Гз2Кг+Лп	74	30,1	25,5	1,07	I ^a	1094	468	6,3
3	81,11	Хмільницький, Літинське	10Дз Пяр. 10Кг	73	34,7	27,0	1,21	I ^a	434	482	6,6
4	45,2	Іллінецький, Немирівське	10Дз Пяр. 10Гз	74	31,9	27,0	0,99	I ^a	710	485	6,6
5	9,1	Вінницький, Тиврівське	10Дз II ярус 8Гз2Кг+Лп	74	29,0	25,3	1,07	I ^a	1252	462	6,2
6	71,6	Вінницький, Якушинецьке	3Дз4Яз3Мд II ярус 9Гз1Лп	97	33,4	34,7	0,78	I ^a	260	495	5,1
7	71,7	Вінницький, Якушинецьке	3Дз4Яз3Мд II ярус 7Гз3Лп	97	33,3	34,7	0,99	I ^a	330	628	6,5
8	37,6	Іллінецький, Немирівське	10Дз II ярус 6Гз3Бт1Кг	109	32,6	44,8	0,73	I ^a	168	503	4,6
9	44,2	Іллінецький, Немирівське	10Дз+Яз II ярус 9Гз1Кг+Лп	107	32,6	44,8	0,81	I ^a	187	521	4,9
10	37,2	Іллінецький, Немирівське	10Дз II ярус 5Гз3Лп2Кг	103	31,4	43,4	0,71	I ^a	196	533	5,2
11	37,9	Іллінецький, Немирівське	8Дз2Яз II ярус 9Кг1Гз+Бт	105	32,5	48,2	0,85	I ^a	198	493	4,7
12	89,3	Тульчинський, Шпиківське	9Дз1Яз II ярус 8Гз2Кг	111	29,5	42,5	0,97	I ^a	232	520	4,7

Характерною особливістю є і те, що сосна звичайна в насадженнях, які створені у свіжих дібровах Вінниччини, сягає меншої висоти, ніж у насадженнях Полісся України, які створюють у свіжих суборах. За нашими даними тільки в одних 73-річних насадженнях Літинського лісництва Хмельницького лісгоспу дерева сосни досягли середньої висоти 28,0 м (табл. 4) і в трьох (віком 97, 100 і 111 років Гніванського лісництва Вінницького лісгоспу і Шпиківського лісництва Тульчинського лісгоспу) її дерева досягли середньої висоти 28,1-28,9 м (табл. 5). У насадженнях, створених у свіжих суборах Полісся України, дерева сосни сягають середньої висоти 30,0-30,9 м у 80-річному, а висоти 33,4-33,5 – у 93-річному віці [3].

Слід наголосити, що пристигаючі і стиглі штучні насадження сосни звичайної, які створені у свіжих дібровах Вінницької області, щодо запасу стовбурової деревини значно поступаються найпродуктивнішим штучним насадженням дуба такого ж віку, теж створених у свіжих дібровах цього ж регіону. Так, запас стовбурової деревини 82-117-річних насаджень сосни, створених у свіжих дібровах знаходиться в межах від 189 до 433 м³/га (табл. 5). Найпродуктивніших 74-111-річних насаджень дуба такого ж віку, що теж створені у свіжих дібровах Вінниччини, запас стовбурової деревини знаходиться в межах 462-628 м³/га (табл. 6).

Тобто, на деяких ділянках загальний запас змішаних штучних насаджень дуба перевищує більше, ніж у два рази насадження сосни (табл. 5 і 6).

Висновок. Отже, за умов визначеної у лісівництві агротехніки, створення часткових культур, розміщення в них посадкових місць і надалі вчасних і помірних рубок догляду можна створити, а потім і сформувати високопродуктивні насадження дуба звичайного, які за запасами стовбурової деревини значно перевищують штучні насадження сосни звичайної.

Література

1. Бондар А.О. Лісівничі основи формування високопродуктивних насаджень у дібровах Поділля : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук : спец. 06.03.03 "Лісознавство і лісівництво" / А.О. Бондар. – К., 2005. – 35 с.
2. Гордієнко М.І., Гойчук А.Ф., Гордієнко Н.М., Леонтьєв Г.П. Ясени в Україні. – К. : Вид-во "Сільгоспосвіта", 1996. – 392 с.
3. Рибак В.О., Гордієнко М.І., Маурер В.М., Грінченко В.В., Гордієнко Н.М., Фучило Я.Д. Досвід лісокультурної справи Боярської ЛДС НАУ. – К. : Вид. ПП "ППНАУ", 2005. – 522 с.

УДК 630*231.1

*Проф. Л.І. Копій, д-р с.-г. наук;
здобувач М.М. Михайленко – НЛТУ України, м. Львів*

АНАЛІЗ ПОТЕНЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ СОСНОВИХ ДЕРЕВОСТАНІВ У БОРОВИХ УМОВАХ

Проаналізовано поширення борових лісорослинних умов у межах Західного Полісся. Здійснено типологічний аналіз насаджень свіжого соснового бору Дубнівського лісництва. Визначено напрямки відтворення та вирощування корінних деревостанів в умовах аналізованого типу лісу.